

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Χαιρετισμός της Υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού Δρος Λίνας Μενδώνη στην
έναρξη της διεθνούς ημερίδας με θέμα «Παρθενώνας και Δημοκρατία», Μουσείο
Ακρόπολης, Παρασκευή 16 Σεπτεμβρίου 2022

Αξιότιμη κυρία Πρέσβη Καλής Θελήσεως της UNESCO,

Αγαπητή μου Μαριάννα,

Αξιότιμοι εκπρόσωποι και μέλη των Εθνικών Επιτροπών του Διεθνούς Συνδέσμου για την
Επανάσταση των Γλυπτών του Παρθενώνα,

Αγαπητοί συνάδελφοι και φίλοι,

Κυρίες και κύριοι,

Με ιδιαίτερη συγκίνηση σας καλωσορίζω στο αμφιθέατρο του Μουσείου Ακρόπολης, σε αυτήν την
αίθουσα, που από σήμερα φέρει το όνομα του καθηγητή Δημήτρη Παντερμαλή.

Θέλαμε η ημερίδα αυτή, από κοινού με τη Γενική Συνέλευση του Διεθνούς Συνδέσμου για την
Επανάσταση των Γλυπτών του Παρθενώνα να έχουν πανηγυρικό χαρακτήρα. Όμως, χθες, με βαθιά
προσωπική θλίψη και συντριβή βρεθήκαμε στην οδυνηρή ανάγκη να συνοδεύσουμε στην
τελευταία του κατοικία τον αγαπημένο μας Πρόεδρο του Μουσείου Ακροπόλεως, έναν
πραγματικά πολύτιμο συνεργάτη και στενό φίλο. Έναν κορυφαίο επιστήμονα και εμπνευσμένο
δάσκαλο, πρωτίστως όμως, τον οραματιστή και πρωτεργάτη, την ψυχή αυτού του Μουσείου. Του
Μουσείου, που για τη δημιουργία, την οργάνωση και την ανάδειξή του σε ένα από τα
σπουδαιότερα και δημοφιλέστερα του κόσμου, αλλά και σε πρότυπο σύγχρονης πολιτιστικής
διαχείρισης, του οφείλει πάρα πολλά.

Χάρη στις διαρκείς και επίμονες προσπάθειες του Καθηγητή Παντερμαλή, η Ελλάδα απέκτησε ένα
μουσείο αντάξιο της Ακρόπολης και των πολιτιστικών θησαυρών της, ακυρώνοντας με τον πλέον
ηχηρό και εύγλωττο τρόπο το επί σειρά δεκαετιών κυριότερο επιχείρημα του Βρετανικού
Μουσείου στην άρνησή του να επιστρέψει τα γλυπτά του Παρθενώνα στη γενέθλια γη.

Παράλληλα, ο Δημήτρης Παντερμαλής υπήρξε ένας από τους βασικούς συντελεστές του κοινού
μας αγώνα για τον επαναπατρισμό και την επανάσταση των Γλυπτών. Δεν πρόλαβε να δει τον
αγώνα αυτόν να ευοδώνεται, τώρα που έχει αποκτήσει νέα, ισχυρότερη δυναμική και καταλυτική
διεθνή υποστήριξη. Τον διαβεβαιώνουμε ότι θα συνεχίσουμε ακούραστα έως την ευτυχή του
ολοκλήρωση.

Σύμφωνα με το αρχικό πρόγραμμα της σημερινής Ημερίδας, ο Πρόεδρος Δ.Σ. του Μουσείου
Ακρόπολης επρόκειτο να λάβει το λόγο αμέσως μετά από εμένα. Δυστυχώς, η θέση του είναι κενή.

Σε ελάχιστη ένδειξη τιμής και ευγνωμοσύνης, η Ημερίδα αφιερώνεται δικαιοματικά στη μνήμη του.

Αγαπητοί φίλοι και συνεργάτες,

Μετά από μια μακρά περίοδο προετοιμασίας, πραγματοποιήθηκε χθες υπό τη νέα Πρόεδρο, διακεκριμένη ιστορικό και αρχαιολόγο Δρα Christiane Tytgat, η Γενική Συνέλευση του Διεθνούς Συνδέσμου για την Επανένωση των Γλυπτών του Παρθενώνα. Οι εκπρόσωποι των Εθνικών Επιτροπών είχαν τη δυνατότητα να πραγματοποιήσουν έναν αναλυτικό απολογισμό της πλούσιας έως τώρα δράσης τους. Πρωτίστως όμως να συζητήσουν διεξοδικά, να διαμορφώσουν από κοινού τα επόμενα βήματα της στρατηγικής τους και να συντονίσουν τις ενέργειές τους με γνώμονα τις πυκνές και ιδιαίτερα σημαντικές διεθνείς εξελίξεις του τελευταίου διαστήματος σχετικά με το αίτημα της επιστροφής και επανένωσης των Γλυπτών στην Αθήνα.

Εξελίξεις, που έχουν ως αφετηρία τη συντονισμένη και αποτελεσματική δράση των Εθνικών Επιτροπών και του Διεθνούς Συνδέσμου, των εμπειρογνομόνων και των υπηρεσιακών στελεχών των αρμόδιων Υπηρεσιών του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, αλλά και της Ελληνικής Κυβέρνησης με προεξάρχοντα τον Πρωθυπουργό Κυριάκο Μητσοτάκη, που επί τη βάση μιας σαφούς, τεκμηριωμένης και ομόθυμης εθνικής πολιτικής θέτει συντεταγμένα μετ' επιτάσεως και διατηρεί στην επικαιρότητα το αίτημα της επανένωσης των Γλυπτών, σε ανώτερο και ανώτατο διμερές και πολυμερές πολιτικό επίπεδο, στους διεθνείς οργανισμούς και σε όλα τα διαθέσιμα fora.

Ασφαλώς καίριος υπήρξε και παραμένει ο ρόλος της διεθνούς επιστημονικής κοινότητας, αλλά και της κοινής γνώμης, που ασκούν ολοένα και μεγαλύτερη πίεση προς το Βρετανικό Μουσείο, την Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και όλα τα διεθνή όργανα, καταδεικνύοντας ότι το αίτημα της επιστροφής και επανένωσης των Γλυπτών του Παρθενώνα στην Αθήνα δεν είναι μόνο ελληνικό και εθνικό, αλλά διεθνές και οικουμενικό. Είναι καθολικό, επιτακτικό και πάντα επίκαιρο αίτημα της απανταχού Κοινωνίας των Πολιτών, που σε συμβολικό επίπεδο έχει καταστεί συνώνυμο της διεθνούς απαίτησης για καθολικό σεβασμό και προάσπιση της κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς της ανθρωπότητας.

Πλέον έχει καταστεί διεθνώς σαφές με τον πλέον επίσημο τρόπο ότι το ζήτημα της επανένωσης των Γλυπτών του Παρθενώνα είναι πέρα από νομικό, επιστημονικό και ηθικό, ένα εξόχως πολιτικό και κυβερνητικό ζήτημα. Η Βρετανική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι μόνο αρμόδιο να χειριστεί το ζήτημα αυτό είναι το Βρετανικό Μουσείο, μολονότι η πάγια στάση του τελευταίου υπαγορεύεται από την απόφαση του Κοινοβουλίου, τη γνωστή ως "British Museum Act" του 1963.

Τον περασμένο Σεπτέμβριο, ωστόσο, ο ισχυρισμός αυτός καταρρίφθηκε από την ομόφωνη απόφαση της Διακυβερνητικής Επιτροπής της UNESCO για την Προώθηση της Επιστροφής των Πολιτιστικών Αγαθών στις Χώρες Προέλευσης ή την Αποκατάστασή τους σε περίπτωση Παράνομης Ιδιοποίησης. Η Απόφαση αυτή χαρακτήρισε την υπόθεση καθαρά διακυβερνητική αποδίδοντας την στην αρμοδιότητα της Βρετανικής Κυβέρνησης, την οποία κάλεσε να αναθεωρήσει τη στάση της και να προχωρήσει σε καλόπιστο διάλογο με την Ελλάδα επί της νόμιμης και δίκαιης απαίτησής της.

Ταυτόχρονα εξέφρασε ανησυχία για το γεγονός ότι το ζήτημα παραμένει σε εκκρεμότητα, αλλά και απογοήτευση που οι έως τώρα σχετικές συστάσεις δεν έχουν εφαρμοστεί. Η εν λόγω απόφαση διαβιβάστηκε στα Ηνωμένα Έθνη το Δεκέμβριο του 2021 και επικυρώθηκε ξανά στη Σύνοδο της UNESCO στο Παρίσι τον Μάιο του 2022 από όλες τις συμμετέχουσες χώρες, δημιουργώντας νέα και εξαιρετικής σημασίας δεδομένα και θέτοντας το ζήτημα επί εντελώς διαφορετικής πλέον βάσης.

Ακολούθησε η εξαιρετικά συμβολική, αλλά και ουσιαστική κίνηση της Περιφερειακής Κυβέρνησης της Σικελίας και της Ιταλικής Δημοκρατίας, να κατατεθεί αρχικά προς έκθεση και εν συνεχεία να αποφασισθεί ο μόνιμος και οριστικός επαναπατρισμός στο Μουσείο Ακρόπολης και η επανένωση του «Θραύσματος Fagan» -αποτμήματος που εικονίζει το πόδι της θεάς Αρτέμιδας και φυλασσόταν στο Μουσείο Antonino Salinas του Παλέρμο- με τα συνανήκοντα τμήματα της ανατολικής ζωφόρου του Παρθενώνα.

Την ίδια περίοδο, η βούληση της πλειοψηφίας του Βρετανικού λαού για επανένωση των Γλυπτών κατέστη ακόμη πιο σαφής σε γενικές μετρήσεις της κοινής γνώμης, που έδειξαν ότι σχεδόν το 60% τάσσεται υπέρ. Σε πιο πρόσφατη σχετική έρευνα, μάλιστα, ένα συντριπτικό και εκκωφαντικό 78% των αναγνωστών της εφημερίδας Times του Λονδίνου υποστήριξε την επιστροφή των Γλυπτών στην Ελλάδα.

Το ισχυρό αυτό ρεύμα οδήγησε τους Times και άλλα συντηρητικά βρετανικά μέσα ενημέρωσης να αλλάξουν πλήρως στάση. Σε κεντρικό άρθρο που έκανε διεθνή αίσθηση, οι Times του Λονδίνου, ένας από τους πλέον ένθερμους πολέμιους της επιστροφής των Γλυπτών στο παρελθόν, δήλωσε ευθέως και επισήμως ότι μετά από 50 χρόνια αναθεωρεί τη θέση του και ζητά από τη Βρετανική Κυβέρνηση να αποδεχτεί την επανένωση των Γλυπτών στην Αθήνα.

Οι εξελίξεις αυτές καταδεικνύουν την ορθότητα της επιλογής μας να αναδείξουμε την ανάγκη της επανένωσης των Γλυπτών του Παρθενώνα -περισσότερο από αυτήν της επιστροφής στη γενέτειρά τους- τονίζοντας την ιδιαιτερότητα και τη μοναδικότητά τους σε αντίθεση με άλλα λεηλατημένα καλλιτεχνικά έργα και μνημεία της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς, που χαρακτηρίζονται από αυτοτελή, αυθύπαρκτη και ανεξάρτητη από το εκάστοτε φυσικό περιβάλλον υπόσταση.

Τα Γλυπτά του Παρθενώνα αποτελούν οργανικά και αναπόσπαστα μέρη ενός σύνθετου αρχιτεκτονήματος και καθολικού καλλιτεχνικού δημιουργήματος, τα οποία συναποτελούν με αυτό μια ενιαία και αδιαίρετη φυσική, αισθητική και νοηματική οντότητα. Ως όλον, το οικοδόμημα βρίσκεται σε άμεση διαλεκτική σχέση και συνάφεια με τα οικοδομήματα που το περιβάλλουν, και που μαζί με αυτά συγκροτούν στο σύνολό τους μια αδιάσπαστη ενότητα, η οποία προσδιορίζεται και αναδεικνύεται από το βράχο και το φυσικό τοπίο της Ακρόπολης των Αθηνών. Η ενότητα αυτή έχει συγκεκριμένο ιδεολογικό και νοηματικό υπόβαθρο. Εκπέμπει συγκεκριμένα μηνύματα και συμβολισμούς.

Η βίαιη απομάκρυνση των Γλυπτών από το φυσικό τους περιβάλλον διαρρηγνύει αυτήν την ενότητα. Αποστερεί το εννοιολογικό πλαίσιο, που καθιστά δυνατή την κατανόηση και την ερμηνεία τους, διαστρεβλώνει και αλλοιώνει τα μηνύματα και τους συμβολισμούς του ίδιου του Παρθενώνα και ολόκληρου του μνημειακού συνόλου της Ακρόπολης. Αλλοίωση αυτού του είδους συνιστά καίρια και απαράδεκτη ζημία για κάθε μνημείο και δη για ένα Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO.

Όμως ο Παρθενώνας, εκτός από δημιούργημα μοναδικής καλλιτεχνικής σπουδαιότητας και αξίας και ένα εκ των σημαντικότερων και πλέον εμβληματικών μνημείων της ανθρωπότητας, αναγνωρίζεται καθολικά ως κατεξοχήν σύμβολο των θεμελιωδών αρχών και αξιών της παγκόσμιας Κοινωνίας των Πολιτών που εκπροσωπεί ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών. Ιδιαίτερως μάλιστα, των επιτευγμάτων του Κλασικού Ελληνικού Πολιτισμού και της Αθηναϊκής Δημοκρατίας, που συνιστούν βασικά θεμέλια του ευρωπαϊκού και του δυτικού πολιτισμού.

«Ο Παρθενώνας είναι μια σύλληψη σε κατάσταση υπέρτατης χάρης. Ένα αριστούργημα του ρασιοναλισμού, κι ένα μάθημα ανθρωπιάς ταυτοχρόνως. Ο Φειδίας χάρισε στον κόσμο τον πολιτισμό του», γράφει ο Le Corbusier

Στον Παρθενώνα μετουσιώνονται σε τέχνη, οι διάλογοι του Πλάτωνα, η αριστοτέλεια λογική, η μαθηματική επιστήμη, η πολιτική σκέψη του Περικλέους, όλες οι μετέπειτα αξίες του ουμανισμού και εν τέλει του Δυτικού Κόσμου. Στη ζωφόρο του Παρθενώνα αποτυπώνεται η πομπή των Παναθηναίων, της μεγαλύτερης γιορτής των αρχαίων Αθηναίων. Στην πραγματικότητα η ζωφόρος αποτελεί το απείκασμα της αθηναϊκής δημοκρατίας, υπέρτατες αξίες της οποίας είναι η Ελευθερία, η Ειρήνη και η Δημιουργία.

«Έχουμε πολίτευμα που δεν ζηλεύει τους νόμους των άλλων, εμείς οι ίδιοι αποτελούμε παράδειγμα για τους άλλους... Και το πολίτευμά μας καλείται Δημοκρατία, γιατί η εξουσία δεν βρίσκεται στα χέρια των λίγων, αλλά των πολλών. Και όλοι έχουν τα ίδια δικαιώματα απέναντι στους νόμους για τις ιδιωτικές τους διαφορές... στα δημόσια αξιώματα, όμως, προτιμάται κάποιος επειδή είναι ικανός και όχι για την κοινωνική του θέση... Και η Ελευθερία διέπει όχι μόνον τις σχέσεις μας με την Πολιτεία, αλλά και τις καθημερινές μας ασχολίες... Και ενώ στις ιδιωτικές μας υποθέσεις δεν ενοχλεί ο ένας τον άλλον, στη δημόσια ζωή δεν παρανομούμε και υπακούουμε σ' αυτούς που κάθε φορά διοικούν την πόλη και στους νόμους...».

Στη ζωφόρο του Παρθενώνα εικονογραφείται αυτό το εδάφιο του Επιταφίου, στο οποίο συνοψίζεται η φιλοσοφία του πολιτεύματος, της Δημοκρατίας. Αυτό το αμάγαμα της σκέψης του Περικλή και του Θουκυδίδη είναι διαχρονικό. Ιδιαίτερα σήμερα, που η Δημοκρατία κλυδωνίζεται από δημαγωγούς, από λαϊκιστές, που προσπαθούν ύπουλα να εκμεταλλευτούν διεθνείς κρίσεις και εγχώρια προβλήματα.

Η διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στο μέγιστο αυτό μνημείο του Κλασικού Πολιτισμού και την Αθηναϊκή Δημοκρατία,

στο φιλοσοφικό, ιδεολογικό, πολιτικό και αισθητικό πλαίσιο της οποίας δημιουργήθηκε ο Παρθενώνας,

η αναγνώριση του πολίτη ως αυτόνομης προσωπικότητας και ως ενεργού, σημαίνοντος και υπεύθυνου μέλους της πολιτείας,

η ανάδειξη της κοινότητας των πολιτών σε κατεξοχήν ρυθμιστή των θεσμών και της λειτουργίας της πόλης και σε συνομιλητή των θεών,

καθώς και οι εννοιολογικές, ιδεολογικές και πολιτισμικές αναφορές,

οι προεκτάσεις και οι συμβολισμοί που αναπτύχθηκαν στο πέρασμα των αιώνων συνδέοντας τον Παρθενώνα και τη σύγχρονη φιλελεύθερη Δημοκρατία,

αποτελούν το αντικείμενο της σημερινής Ημερίδας, που θα προσεγγίσουν και θα αναπτύξουν με τις παρεμβάσεις τους οι διακεκριμένοι ομιλητές.

Για την προθυμία σας να μοιραστείτε μαζί μας τη γνώση και την εμπειρία σας, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στην κατανόηση της ευρύτερης, πανανθρώπινης πολιτισμικής διάστασης του Παρθενώνα, ευχαριστώ θερμά όλους σας. Ευχαριστώ επίσης τα μέλη της Οργανωτικής Επιτροπής της Ημερίδας, το Γενικό Γραμματέα Πολιτισμού Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού Γεώργιο Διδασκάλου, το Γενικό Διευθυντή του Μουσείου Ακρόπολης Καθηγ. Νικόλαο Σταμπολίδη, και την Πρόεδρο του Διεθνούς Συνδέσμου για την Επανάσταση των Γλυπτών του Παρθενώνα Δρα Christiane Tytgat, και ασφαλώς τους εκπροσώπους και τα μέλη των Εθνικών Επιτροπών, που συμμετείχαν στη χθεσινή Συνέλευση και σήμερα βρίσκονται επίσης μαζί μας.

Πολλές ευχαριστίες οφείλονται στην Aegean και φυσικά στο Ίδρυμα Μαριάννα Β. Βαρδινογιάννη και προσωπικά την αγαπημένη φίλη Μαριάννα, για την πολύτιμη υποστήριξη.